

Subiectul construit prepozițional în limba română

Cristina CORLA (HANTȚ)*

Key-words: *prepositional group, subject, preposition, case, imbrication*

1. Introducere

Studiul de față își propune înregistrarea și interpretarea situațiilor de abatere de la regula construcției subiectului exprimat prin nominal în cazul nominativ. Analiza noastră vizează numai structurile cu prepoziție, clasate în gramatici drept excepții aparente, respectiv excepții reale. În categoria excepțiilor aparente sunt incluse acele construcții sintactice în care avem de-a face cu elipsa adevăratului subiect. Excepțiile reale reprezintă acele situații gramaticale în care subiectul nu funcționează, conform regulii, în nominativ, ci în alt caz gramatical (genitiv, dativ, acuzativ). Vom păstra această distincție, adăugând o serie de situații problematice întâlnite în analiza gramaticală. Demersul este următorul: prezentarea soluțiilor de interpretare oferite în gramatica autohtonă tradițională, urmată de abordarea din perspectivă funcțională – punerea în discuție a rolului pe care prepoziția îl are în aceste structuri, discutarea calității de grup prepozițional. De asemenea, articolul urmărește interpretarea subiectului construit prepozițional, exprimat prin clase de cuvinte care nu au categoria cazului (formele non-finite ale verbului). Ne interesează și în această situație funcționalitatea prepoziției și calitatea de grup sintactic a structurii.

2. Considerații generale privind statutul subiectului

Pentru a evidenția care este statutul subiectului în gramatica autohtonă, vom lua ca puncte de reper cele două gramatici academice – GLR II 1954, respectiv GALR II 2008 – și vom trece în revistă interpretările alternative, din gramaticile de autor. În mod tradițional, subiectul este considerat parte principală de propoziție alături de predicat, între ele instituindu-se un raport de determinare reciprocă, aspect relevant de definirea celor doi termeni:

subiectul este partea de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului, el arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal sau cui i se atribuie o însușire ori o caracteristică exprimată prin numele predicativ, iar predicatul este partea de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, o stare sau o însușire (GLR II, 1954: 75).

* Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad, România.

Această lectură a subiectului devine loc comun în teoria gramaticală autohtonă – diferă doar inventarul funcțiilor semantice îndeplinite în raport cu predicatul (subiectul arată cine face acțiunea exprimată de predicat/cine suferă acțiunea/cui i se atribuie însușirea exprimată de predicatul nominal etc.). În schimb, există numeroase dispute în ceea ce privește tipul relației stabilite între părțile principale de propoziție. Deschiderea spre altă citire a subiectului se realizează încă din GLR II 1963, în contextul evidențierii tipurilor de raporturi sintactice:

Raportul dintre cele două părți principale de propoziție se încadrează tot în categoria *raporturilor de determinare sau de subordonare* [subl.n.], deși acest raport se regăsește într-o situație destul de deosebită: determinarea dintre subiect și predicat este oarecum reciprocă, ea are aspectul unei corelații de incidență, ceea ce se oglindește în modul de definire a părților de propoziție respective.

Gramatica de tip structuralist definește subiectul ca poziție sintactică, prin apelarea la caracteristici exclusiv formale – în plan sintagmatic, specificul acestei clase de substituție îl reprezintă nu doar coocurența cu verbul, ci și relația de interdependență concretizată în constrângerile de formă bilaterale. Sub influența lui Tesnière (1959), se promovează în literatura de specialitate ideea că subiectul reprezintă un complement al verbului, la fel ca obiectul direct. Astfel, în *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, subiectul ocupă o poziție similară cu a celorlalți modificatori verbali în cadrul grupului verbal (obiect direct, obiect indirect, atributiv):

grupul verbal este o secvență de constituenți în interiorul căreia verbul îndeplinește rolul de nucleu, impunând gravitatea celorlalți constituenți în jurul lui, inclusiv a subiectului, prin intermediul cazului și al prepoziției (Pană Dindelegan 1974: 59).

Teza se oficializează odată cu publicarea gramaticilor academice – atât GALR, cât și GBLR încadrează subiectul în categoria complementelor matriciale, cerute de trăsăturile semantice și sintactice ale unui centru sintactic:

În concepția acestei gramatici, **subiectul**, a cărui apariție este condiționată de capacitatea sintactică a verbului de a accepta un nominal-subiect, este interpretat ca aparținând clasei complementelor, fiind considerat *tip special*, «privilegiat» de complement (GALR II 2008: 319).

Subiectul ocupă, în raport cu verbul, o poziție de complement matricial (este cerut de grila sintactică a unor verbe, dar neacceptat de altele), fiind însă, în raport cu celelalte componente matriciale, un complement «privilegiat»: este singurul complement legat de verb prin restricții bilaterale, căci, la rândul lui, impune verbului-predicat acordul în număr și în persoană (GBLR 2010: 407).

Trebuie remarcat faptul că GALR și GBLR valorifică și teoria cazurilor (Fillmore 1968), conform căreia subiectul reprezintă o poziție de suprafață, marcată în special la nivelul formei, obținute prin operația de subiectivizare a unui caz de adâncime (agent, experimentator, pacient, obiectiv, pacient, sursă etc.). Drept urmare, se vorbește despre un rol tematic prototipic (agentul) și de alte roluri tematice: Pacientul sau Tema (*Bolnavii sunt tratați*), Posesorul (*Părinții tăi au o grădină superbă*), Experimentatorul (*Elevii deconstruiesc textul*), Ținta (*Profesorul*

a primit scrisori de felicitare), Locativul (*Îl durea capul*), Instrumentul (*Portavocea amplifică sunetul*), Beneficiarul (*Elevii săraci primesc burse sociale*).

Gramatica generativă standard, dezvoltată pe linia lansată de Chomsky (1957, 1965) nu tratează subiectul drept „privilegiat” între funcțiile sintactice, drept urmare, „nu apare în indicatorul sintagmatic, informația lui fiind predictibilă din informația categorială, prin poziția ocupată de G(rupul) N(ominal) în ierarhia arborelui” (DȘL 1997: 483). În schimb, teoria guvernării și a legării susține că subiectul reprezintă o categorie universală în sensul că, în orice limbă, există obligativitatea realizării acestei funcții sintactice (Chomsky 1981, 1995). Situațiile în care propozițiile nu au subiect sunt explicate prin recurgerea la categoriile vide (PRO și urmă).

În analiza noastră, pornim de la premisa că specificul acestei poziții sintactice constă în stabilirea unei relații de interdependență cu verbul, mai exact, termenii impun restricții unul celuilalt – atunci când subiectul este un nominal, verbul-predicat îi impune acestuia cazul nominativ, în timp ce nominalul-subiect impune acordul în persoană și în număr. Subiectul realizat prin nominal reprezintă o poziție prototipică la care ne raportăm pentru a evidenția existența unor excepții și a unor pseudoexcepții. În prima parte a secțiunii următoare, vom examina subiectele construite prepozițional care încalcă regula construirii cu nominativul, pentru ca a doua parte să fie dedicată subiectelor exprimate prin părți de vorbire non-caz (verbe non-finite).

3. Subiectul construit prepozițional, exprimat prin nominal

3.1. Prepoziția *cu* + pronume nehotărât (*Se pun la masă cu toatele. Plecăm cu toții la țară*)

În *Limba română contemporană* (1954), Iorgu Iordan înregistrează subiectul exprimat prin pronumele nedefinit *toți*, însoțit de prepoziția *cu*, acordând un spațiu larg de analiză structurii – o asemenea construcție se regăsește mai ales în vorbirea populară și în cea familiară. Pe de o parte, se afirmă că nu avem de-a face cu o construcție prepozițională propriu-zisă (întreaga construcție echivalează cu pronumele nedefinit), pe de altă parte, se susține că formula reprezintă o exprimare eliptică (lipsește tocmai subiectul real, presupus de forma verbului). Aceeași explicație se regăsește în ediția din 1954 a *Gramaticii limbii române*:

deci subiectul este un pronume care poate fi omis în exprimare, deoarece desinențele formelor verbale respective (*stau* și *începem*) exprimă suficient persoana, iar *cu toții* e un complement circumstanțial (GLR 1954: 67).

Considerăm că verificarea calității de pseudosubiect a construcției analizate este ușor de realizat, din moment ce verbul poate să fie și la persoana întâi sau la persoana a doua, situații în care subiectul real este inclus în desinența de persoană - *Plecăm cu toții la țară. (noi). Plecați cu toții la gară. (voi)*. De aici rezultă faptul că, dacă nu îndeplinește funcția sintactică de subiect, pronumele nehotărât cu prepoziție ocupă o altă poziție sintactică: este fie atribut subordonat unui nominal subînțeles (Avram 1986), fie complement (GLR II 1963, Mihuț 1996). Există și autori care afirmă că pronumele nehotărât îndeplinește funcția sintactică de element predicativ

suplimentar, dat fiind faptul că este dublu subordonat: față de un nominal dedus din context - *noi, voi, ei* - și față de verbul cu rol de predicat - *a pleca* (Rădulescu 2004).

3.2. Substantiv/pronume demonstrativ însoțit de prepoziția *del/dintre* (*Au sosit din musafiri. De aceștia sunt mulți în țara noastră. De-alde ăia nu inspiră nicio încredere*)

Majoritatea gramaticilor consideră că aceste construcții prepoziționale reprezintă false subiecte în acuzativ, prin urmare le integrează în categoria excepțiilor aparente (GLR II 1954, Iordan 1954, Avram 1986, Constantinescu-Dobridor 1998). Subiectul real este eliptic (*unii, oamenii*), în timp ce grupul prepozițional ocupă poziția sintactică de atribut. Interpretare similară se regăsește în gramaticile moderne: „Construcțiile se interpretează ca structuri eliptice, cu un centru nominal vid (\emptyset – fără realizare fonetică)” (GBLR 2010: 413).

În mod evident, calitatea prepozițională a cuvintelor *de, dintre* nu poate fi contestată. Ele sunt centru de grup sintactic și impun termenului regizat restricții de topică (**Au sosit musafiri din. *Aceștia de sunt mulți în țara noastră*), restricții de număr (termenul dominat are obligatoriu formă de plural) și restricții de caz (acuzativ). Prepozițiile nu pot fi eliminate fără a schimba sensul enunțului (*Au mai sosit musafiri. Aceștia sunt mulți în țara noastră. ăia nu inspiră nicio încredere*). Totodată, există o variație de exprimare specifică structurilor de tip partitiv: *Au sosit din musafiri. Au sosit dintre musafiri*.

3.3. Prepoziția *la* + substantiv

În *Limba română contemporană* (Iordan 1954) și în GLR (1954 vol. II) structura este încadrată în categoria excepțiilor reale – subiect în acuzativ cu prepoziție - *Au venit la oameni, de nu mai încăpeau în casă*. În ambele lucrări, soluția de interpretare stă sub semnul ambiguității – se recurge la explicarea abaterii prin punerea în discuție a valorii morfologice a cuvântului care însoțește termenul cu funcție de subiect: *la* nu este prepoziție propriu-zisă, ci numeral nehotărât care exprimă în mod afectiv ideea de cantitate (GLR II, 1954). Iordan (1954) explică mecanismul care a stat la baza formării structurii cu *la* afectiv – la început, *la* a avut valoare prepozițională în construcții în care substantivul îndeplinea funcția sintactică de circumstanțial (indicând locul), apoi formularea s-a extins la obiectul direct (*A mâncat la prune!*), și, în final, la construirea subiectului. În volumul I al ediției a II-a, se atrage atenția că există prepoziții care pot fi folosite cu valoarea altor părți de vorbire: „nu mai relaționează cuvinte aflate în raport de dependență, ci exprimă diferite valori – aproximația, cantitatea mare, nedeterminată” (GLR I, 1966: 332). Ca atare, în situația analizată, termenul *la* este considerat prepoziție cu valoare afectivă, exprimând ideea de cantitate. Există autori care îl interpretează fie drept numeral nehotărât (Hristea 1981), fie drept particulă exclamativă echivalentă cu *mulți* (Graur 1973, Bejan 1995, Constantinescu-Dobridor 1998). Cu alte cuvinte, prepoziția s-a recategorizat: și-a pierdut calitatea prepozițională, a suferit conversiunea în adjectiv și, în această calitate, îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival al substantivului cu rol de subiect. Lizica Mihuț susține că acest subiect este de tip cantitativ (similar celui construit cu ajutorul lui *ce de*) și are la

bază construcții exclamative: *S-au adunat la oameni! Ce de oameni s-au adunat!* (Mihuț 1995).

Vom verifica, în cele ce urmează, calitatea prepozițională a lui *la* și funcționalitatea în acest context. Susținem că *la* nu poate avea valoare morfologică de prepoziție, deoarece nu suportă substituirea prin altă prepoziție cu sens echivalent: **A venit spre oameni, de nu mai încăpeau în sală*. O altă probă pentru verificarea calității prepoziționale o reprezintă omisiunea – se știe că prepoziția formează cu termenul dominat grupul prepozițional, relația cu acesta fiind atât de strânsă (formează împreună un fel de „insulă sintactică”), încât jonctivul are caracter obligatoriu (el stabilește raportul de subordonare). Luăm ca exemple contextele tipice de funcționare a prepoziției analizate: indicarea direcției (*Merge la munte. *Merge munte*), indicarea momentului (*Spectacolul începe la ora 5. *Spectacolul începe ora 5*), instrumentul (*Cântă la vioară. *Cântă vioară*). În construcția analizată, așa-zisa prepoziție poate fi eliminată din context, fără a schimba sensul enunțului, substantivul rămânând pe poziția sintactică de subiect: *Au venit oameni, de nu mai încăpeau în casă!* De asemenea, ea echivalează cu un adjectiv pronominal nehotărât cu funcție de atribut adjectival – *mulți, atâția*. Prin urmare, în acest context, prepoziția a suferit o recategorizare deplină, ceea ce înseamnă că subiectul se realizează prototipic prin nominal în cazul nominativ.

3.4. Pronumele relativ/nehotărât cu rol relativ + prepoziție. Fenomenul imbricării (*Vorbesc despre ce/despre orice îmi place*)

O altă abatere de la regula subiectului în nominativ (excepție propriu-zisă), se înregistrează în ediția a II-a a GLR (vol. II, 1963): *Îl trimit pe care termină mai repede*. Această lectură a structurii se păstrează în gramaticile moderne: excepția are drept cauză rolul pronumelui - pe de o parte, pronumele relativ este subiect în propoziția subordonată, pe de alta, element introductiv al unei propoziții subordonate, care determină un substantiv sau un verb din regentă:

Când propoziția relativă neinterogativă este încastrată într-o poziție sintactică *puternic marcată* din organizarea propoziției matrice (a propoziției regente), fie o poziție de dativ, fie una de genitiv, fie una prepozițională, iar relativul (sau regentul lui) ocupă în subordonată funcția de subiect, se produce obligatoriu *acomodarea* acestuia la poziția cerută de regentă. Efectul, în planul organizării frastice, îl constituie împletirea regentei cu subordonata, iar, în planul organizării relativei, apariția subiectului în alt caz decât nominativul (GALR II: 349).

Construcțiile de acest tip au câteva caracteristici (Pană Dindelegan 1991, Neamțu 1999, GALR 2008, II: 812-814) care le particularizează:

- calitatea de dublu substitut a relativului – acesta înlocuiește concomitent un substantiv din regentă și unul din subordonată;
- prepoziția este cerută de un element din propoziția regentă, prin urmare, termenul pe care îl regizează depinde de un cap extern din regentă;
- pronumele face parte atât din structura regentei, cât și din cea a subordonatei - realizează relații cu ambele propoziții (prepoziția e cerută de termenul din regentă, funcția de subiect e revendicată de predicatul subordonatei);
- se include în organizarea celor două propoziții cu funcții diferite;

- regentul are un regim puternic marcat, prepozițional sau cazual;
- relativul ocupă față de regent această poziție sintactică puternic marcată;
- forma relativului este unică – nu pot exista simultan ambele funcții sintactice;
- există, în esență, un antecedent nelexicalizat (șters), ale cărui trăsături sunt preluate de către relativ.

Soluțiile date de-a lungul timpului pentru explicarea acestei abateri sunt diverse. Unele lucrări admit faptul că există abateri de la regula construcției subiectului în nominativ și că aceste situații reprezintă abateri reale (GLR II, 1963). Neamțu (1999) combate această interpretare afirmând că este contradictorie:

Verbul la mod personal (= predicativ) nu contractează o relație prin acord cu substantivul (substitut), decât dacă acesta este în NOMINATIV. Condiția este obligatorie (= fără excepții). În plus, subordonatele supuse atenției nu pot fi transformate în interogative directe în urma suprimării regentei: **Pe care termină mai repede?* (Neamțu 1999: 434).

O altă variată de interpretare o reprezintă descompunerea structurii și analizarea ei ca atare – *pe care* cumulează structura *pe acela care/pe cel care*; prin soluția prezentată fiecare element îndeplinește o altă funcție sintactică – demonstrativul este complement în regentă, în timp ce relativul funcționează ca subiect în nominativ în propoziția subordonată; (Jordan 1954, Constantinescu-Dobridor 1998). Există și soluții mixte:

Care este subiect în nominativ (acuzativ din cauza lui *pe*) pentru subordonată, dar poate fi considerat, în același timp, și complement direct față de verbul din regentă ori poate fi descompus în *acela + care*: *Ți-l trimit pe acela care iese primul*, unde *care* este, clar, subiect în nominativ (Bejan 1995: 280).

Observație: Gramaticile înregistrează, în special, structurile cu relativ în acuzativ, dar în practica gramaticală se regăsesc situații în care pronumele este însoțit de prepoziție cu regim de genitiv sau de dativ: *S-a pronunțat împotriva cui a abandonat lupta. Am reușit grație cui s-a luptat pentru noi.* Prepoziția dirijează forma nominalului, îi impune caz (**S-a pronunțat împotriva cine a abandonat lupta. Am reușit grație cine s-a luptat pentru noi*), fapt ce relevă calitatea de grup prepozițional a structurii. Considerăm că există o contradicție între forma sintagmei și funcția pe care o îndeplinește în propoziția subordonată introdusă – aceea de subiect. În esență, se poate identifica o structură de adâncime – *S-a pronunțat împotriva celui care a abandonat lupta.* – în care rolurile gramaticale sunt clar definite: pronumele demonstrativ *celui* este complement prepozițional în cazul genitiv, iar relativul îndeplinește funcția de subiect (cazul nominativ) în regentă. Trebuie să admitem însă că grupul prepozițional *împotriva cui* realizează un cumul – păstrează din structura de adâncime prepoziția ce domina primul termen și funcția sintactică a relativului. Prin urmare, construcția prepozițională reprezintă o abatere propriu-zisă de la regula subiectului în cazul nominativ. Teoriile recente pun în evidență, prin intermediul conceptului de „urmă”, relația dintre structura de adâncime și structura de suprafață. Din acest punct de vedere, construcția prepozițională supusă atenției se datorează deplasării unor constituenți: antecedentul

nu mai este lexicalizat, dar prepoziția se menține după „ștergerea” grupului nominal și domină un pronume relativ, care intră concomitent sub guvernarea altui grup sintactic în propoziția din care face parte (Gheorghe 2005).

3.5. Grupuri prepoziționale cu valoare de subiect introduse prin prepoziția *cu/împreună cu/și cu* (Andrei și cu Maria au plecat. Andrei cu Maria au plecat)

Specificul acestei construcții constă în existența a doi termeni relaționați prin jonctivul *cu/împreună cu/și cu*. Problemele de interpretare pe care le implică sunt fie de factură morfologică, fie de natură sintactică. Gramaticile pun sub semnul întrebării valoarea morfologică a elementului de relație și funcția acestuia - rol coordonator/subordonator (GLR I 1966, Iordan, Robu 1978). În GLR se precizează că unele prepoziții se folosesc cu valoare de conjuncții, astfel încât leagă părți de propoziție sau propoziții de același fel. *Și cu* este considerată locuțiune conjuncțională copulativă. Iordan și Robu o interpretează drept conjuncție coordonatoare:

Sintagma *și cu* e slab sudată, deoarece componentele ei își păstrează funcționalitatea specifică; *și* funcționează ca element de joncțiune copulativă, iar *cu* este element prepozițional al raportului de dependență sociativă sau instrumentală a părții de propoziție față de unitatea regentă (Iordan, Robu 1978: 256).

Lizica Mihuț include între excepțiile de la regula construcției subiectului în nominativ, subiectele coordonate copulativ prin *cu*, *împreună cu*, *și cu*, recunoscându-le valoarea de elemente de relație copulative: „Complementul sociativ care însoțește subiectul devine subiect, fapt care se recunoaște după acordul dintre subiect și predicat” (Mihuț 1996: 330).

Mioara Avram vorbește despre subiectul multiplu coordonat prin *și cu*, dar consideră sintagma locuțiune prepozițională care impune termenului ce o însoțește cazul acuzativ (Avram 1986). *Și în GBLR și cu* este considerată locuțiune conjuncțională coordonatoare copulativă:

O construcție aparte, hibridă, asimetrică, care apare în poziția subiectului, are drept conector copulativ locuțiunea *și cu* care provine din construcții sociative (pentru care *cu* este o prepoziție caracteristică). *Și cu* este echivalentul unei conjuncții copulative, dar impune, prin prepoziție, cazul acuzativ pentru cel de-al doilea termen (GBLR 2010: 335).

Mariana Rădulescu (2004) propune o altă lectură a construcției – avem de-a face cu elipsa adevăratului subiect (*noi*, *ei*), iar structurile supuse analizei se constituie ca apoziiție dezvoltată în care primul termen stă în cazul nominativ, iar cel de-al doilea este complement sociativ în acuzativ.

Pentru a proba calitatea de grup prepozițional a structurilor anterioare, este suficient să verificăm dacă impun sau nu restricții specifice prepoziției. Dacă termenul regizat este un pronume personal la persoana întâi sau a doua, acesta are formă obligatorie de acuzativ (*El cu mine am plecat. Tata împreună cu mine am protestat. Mama ta și cu tine ați privit lucrurile altfel*). Receptarea construcției ca element al subiectului multiplu se datorează, fără îndoială, faptului că predicatul propoziției are formă de plural. Altfel, grupul prepozițional ar îndeplini funcția sintactică de complement sociativ în acuzativ: *El a plecat cu mine*).

4. Subiectul exprimat prin părți de vorbire non-caz cu prepoziție

Gramaticile notează existența subiectului exprimat prin verbe la infinitiv și la supin, fără însă a pune în discuție rolul prepoziției în aceste contexte, respectiv ce se întâmplă cu regimul cazual, din moment ce termenii dominați nu au categoria gramaticală a cazului. În construcții de genul – *A citi e bine. E groaznic de a vedea. (!) E greu de văzut* – subiectul este exprimat prin verbe la forme non-finite. În lucrările consultate, se pune în discuție valoarea morfologică a termenului ce însoțește infinitivul/supinul. Se recunoaște, în general, că prepoziția din componența infinitivului și-a slăbit în timp valoarea relativă: „a devenit semn al infinitivului”, „mijloc morfologic special” (GLR 1964: 331), „marcă a infinitivului” (Iordan, Robu 1978:), semn-morfem al infinitivului (Bejan 1995: 201), „afix mobil” (Ciompec, Dominte et al. 1985: 172), „morfem constitutiv al infinitivului” (Irimia 1997: 314). În GALR se precizează că: „Morfemul mobil *a*, la origine prepozițional, are un statut gramatical ambiguu, cumulând rolul unei mărci *morfologice* și al unei mărci sintactice” (GALR I 2008: 487). *De*, la rândul său, a devenit marcă specifică modului supin, dar, în general, nu i se contestă statutul de prepoziție.

Observație: Verbele la moduri nepersonale manifestă atât trăsături verbale, cât și trăsături nominale, reprezentând prin urmare o categorie mixtă (Asan și Vasiliu 1956, GLR I 1966, Nemțuș 2010). Caracteristicile verbale sunt: capacitatea verbului la moduri nepersonale de a fi regent al unor complemente, asocierea cu pronume reflexive, existența categoriei gramaticale a timpului (infinitivul), paralelismul cu formele de conjunctiv, echivalența cu imperativul în unele contexte lingvistice. Nu ne interesează în lucrarea de față comportamentul verbal, ci acela substantival. Printre particularitățile substantivale amintite de gramatici, se numără și asocierea cu prepoziția și ocuparea de poziții sintactice specifice numelui – infinitivul este mod dependent, subordonat, prin urmare, nu se leagă de verbul regent printr-o conjuncție sau prin alte elemente cu funcție conjuncțională, ci prin prepoziții sau prin locuțiuni prepoziționale. Prin aceste trăsături, infinitivul se apropie de nume - nu poate avea calitatea de formă verbală predicativă. Pe de altă parte, verbele la moduri nepersonale nu au categoria gramaticală a cazului, nici gen – categorii care definesc substantivul. Ce trebuie stabilit însă, este rolul îndeplinit de prepoziții în aceste contexte. Subscriem interpretărilor conform cărora prepozițiile din componența infinitivului și a supinului (*de*) s-au gramaticalizat și au devenit mărci ale acestor moduri, morfeme de mod. O dovedește faptul că atât supinul cu *de*, cât și infinitivul cu *a* pot ocupa poziția sintactică de subiect, situație în care valoarea relațională specifică prepoziției e nulă: *E greu de văzut. E dificil de apreciat. E dificil a aprecia. E greu a spune*. În ceea ce privește regimul cazual al acestor prepoziții, considerăm că, din moment ce verbul la formă non-finită nu are categoria gramaticală a cazului, putem vorbi de blocarea regimului cazual.

Structurile analizate primesc o lectură diferită în viziunea gramaticienilor care susțin că verbele au calitatea sintactică de predicat, indiferent de modul la care se află (Tiktin 1945, Caragiu Marioțeanu 1962, Dimitriu 1969). Din acest punct de vedere, trebuie reinterpretate și prepozițiile din componența construcțiilor cu infinitiv/supin drept conjuncții subordonatoare, dat fiind faptul că prepoziția singură nu poate funcționa ca element de relație la nivel interprepozițional.

5. Concluzii

Construcția prepozițională a subiectului se întâlnește în limba română actuală în două contexte specifice: nominale însoțite de prepoziții în cazurile genitiv, dativ sau acuzativ, respectiv forme verbale non-finite cu prepoziții-morfem. În primul context, avem de-a face fie cu excepții aparente (enuțuri în care subiectul real al propoziției este subînțeles/inclus; construcția prepozițională va avea statut de subordonat al termenului omis sau al unui alt termen; enunțuri în care așa-numita prepoziție este de fapt cuvânt cu rol cantitativ - adjectiv pronominal nehotărât - cu funcție sintactică de atribut adjectival), fie cu excepții reale (relative cu prepoziții dublu-dependente; al doilea termen al subiectului multiplu – fost complement sociativ). Când prepoziția este semn al modului infinitiv/supin, nu mai are nici rol relațional, nici regim casual.

Analiza noastră s-a focalizat asupra construcțiilor prepoziționale care ocupă poziția sintactică de subiect, pentru a explica funcționalitatea prepoziției în asemenea structuri, luând ca punct de reper limba română contemporană. Rămâne de văzut dacă o lectură din perspectivă diacronică permite înțelegerea mecanismului de formare a construcțiilor analizate.

Bibliografie

- DȘL 1997: Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxândoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică.
- GALR I, II 2008: Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, II, București, Editura Academiei Române.
- GBLR 2010: Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- GLR II 1954: *** *Gramatica limbii române*, vol. II, *Sintaxa*, București, Editura Academiei Române.
- GLR I 1966: *** *Gramatica limbii române*, vol. I, București, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei.
- GLR II 1963: *** *Gramatica limbii române*, vol. II, București, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei.
- Avram 1986: Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei.
- Asan, Vasiliu 1956: Finuța Asan, Laura Vasiliu, *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba română*, în *Studii de gramatică*, vol. I, Editura Academiei, p. 97-115.
- Bejan 1995: Dumitru Bejan, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj-Napoca, Editura Echinoc.
- Caragiu Marioțeanu 1962: Matilda Caragiu Marioțeanu, *Moduri nepersonale*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XIII, nr. 1, p. 29-43.
- Chomsky 1957: Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Mouton, The Hague.
- Chomsky 1965: Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge-Massachusetts, MIT Press.
- Chomsky 1981: Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht, Foris Publications.
- Chomsky 1995: Noam Chomsky, *The Minimalist Program*, Cambridge, Mass., The MIT Press.
- Ciompec, Dominte et al. 1985: Georgeta Ciompec, Constantin Dominte, Narcisa Forăscu, Valeria Guțu Romalo, Emanuel Vasiliu, *Limba română contemporană. Fonetica*.

- Fonologia. Morfologia* (coord. acad. Ion Coteanu), ediție revizuită și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Constantinescu-Dobridor 1998: Gh. Constantinescu-Dobridor, *Sintaxa limbii române*, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Științifică.
- Dimitriu 1969: C. Dimitriu, *Observații în legătură cu infinitivul verbului românesc*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XX, p. 189-195.
- Gheorghe 2005: Mihaela Gheorghe, *Avantaje ale utilizării conceptului de urmă în descrierea sintactică*, în volumul Conferinței Internaționale „Integrarea europeană – între tradiție și modernitate”, Târgu-Mureș, p. 244-254.
- Graur 1973: Al. Graur, *Gramatica azi*, București, Editura Academiei.
- Fillmore 1968: Charles J. Fillmore, *The Case for Case*, în „Universals in Linguistic Theory”, New York, Holt and Winston, p. 1- 89.
- Hristea 1981: Theodor Hristea (coord. și autor principal), *Sinteze de limba română*, ediția a II-a, București Editura Didactică și Pedagogică.
- Iordan 1954: Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, manual pentru instituțiile de învățământ superior, București.
- Iordan și Robu 1978: Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Irimia 1997: Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom.
- Mihuț 1995: Lizica Mihuț, *Limba română contemporană. Morfologia. Sinteze*, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Facultatea de Teologie, Seria Cursuri Universitare.
- Mihuț 1996: Lizica Mihuț, *Gramatica limbii române. Sinteze. Exerciții*, Arad, Editura Multimedia.
- Neamțu 1999: G.G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior.
- Nemțuț 2010: Alina-Paula Nemțuț, *Scurt istoric al cercetărilor care atestă existența supinului românesc*, în „Studia Universitatis «Petru Maior»”, Târgu-Mureș, Philologia, 9, p. 98-106.
- Pană Dindelegan 1974: Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa transformărilor a grupului verbal în limba română*, București, Editura Academiei Române.
- Pană Dindelegan 1991: Gabriela Pană Dindelegan, *O variantă a împlinirii regentei cu subordonata: dubla subordonare a relativului*, în „Limba și literatura română”, anul XX, nr. 4 (octombrie-decembrie), p. 6-8.
- Rădulescu 2004: Mariana Rădulescu, *Despre sintagmele (cu valoare de subiect) legate prin și cu*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București.
- Tesnière 1959: Lucien Tesnière, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris, Klincksieck.

The Subject with Preposition in the Romanian Language

The paper aims at examining the situations of prepositional construction of the subject in Romanian. We will deconstruct both the apparent and the real exceptions. The article calls into question not only the status of the prepositional group of these constructions but also the functionality of the preposition in such structures. We will discuss the following aspects: the nominal with preposition found in the syntactic subject position, classes of words without a case that fulfill the syntactic function of subject built with prepositions; special attention will be paid to the atypical structures caused by imbrication.